

JUBILEA

Profesor Holländer oslaví šedesáté narozeniny

Dlouholetý člen redakční rady Právníka a letitý přispěvatel do našeho časopisu, místopředseda Ústavního soudu České republiky, významný právní vědec profesor Pavel Holländer dovrší 23. února šedesátý rok.

Po absolutoriu na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě v r. 1976 začal rodák ze slovenského Lučence na této fakultě postupně působit jako interní aspirant, asistent a docent její katedry teorie státu a práva – s krátkou přestávkou v r. 1989, během níž byl čtyři měsíce zaměstnán v Ústavu státu a práva SAV – až do února roku 1993. Během této akademické dráhy postupně obhájil tituly kandidáta právních věd obhajobou práce o metodologických problémech aplikace exaktních metod (logických, matematických a kybernetických) v právu v r. 1981 a doktora právních věd obhajobou spisu Základy legislativní techniky věnované teorii právních norem, právního jazyka a pramenů práva v r. 1992. V letech 1992 a 1993 studoval v rámci stipendia Humboldtovy nadace na Právnické fakultě Univerzity v Kielu. Již dříve, v r. 1988, dosáhl Pavel Holländer jmenování docentem (podle tehdy platného zákona o vysokých školách se vědeckopedagogický titul docenta získával pouhým jmenováním). Jubilant obhájil svůj svoji docentskou hodnost ve standardním habilitačním řízení v r. 1992 na základě spisu Právní norma, logika a pravdivostní hodnoty (pokus o kritické řešení Jørgensenova dilematu) na Právnické fakultě Karlovy Univerzity v Praze. Na téže univerzitě uspěl v řízení pro jmenování profesorem v oboru teorie práva a právní filosofie; stal se jím v květnu 1995. V roce 1993 a opakovaně v roce 2003 byl jmenován soudcem Ústavního soudu České republiky. Je členem českého národního komitétu Mezinárodního sdružení právních věd. Kromě redakční rady Právníka je také členem redakčních rad Jahrbuch für Ostrecht, který vydává Institut für Ostrecht v Řezně, Slovenian Law Revue vydávané Právnickou fakultou Univerzity v Lublani, jakož i AUC – Iuridica Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1994–2000 byl členem Akreditační komise České republiky.

V životě akademika se hodně změní, stane-li se soudcem ústavního soudu. Jubilant na to sám poukázal slovy, že to znamená reflexi předcházejícího života: „vzdát se předchozích přátelství, prostředí, kde předtím soudce žil. Ale bez toho soud nemůže fungovat. Soudce si nemůže dělat přátele, soudce ústavního soudu už vůbec ne a mezi politiky absolutně ne.“ Přesto profesor Holländer ani jako ústavní soudce neztratil kontakt se světem juristické akademie. Nejde jen o jeho stálé dlouholeté působení ve vědeckých radách právnických fakult v Praze a Brně, ale i o jeho další činnost pro tyto fakulty, na nichž působí jako externí učitel. Studenti brněnské fakulty např. vzpomínají na Holländerovy přednášky o dílech Dostojevského, Dürrenmata nebo Čapka v rámci předmětu právo a umění – sám oslavenec se v jednom z řídkých rozhovorů pro média doznává, že do práva pronikal přes jiné obory, primárně nikdy přes právo samo, spíš přes logiku, krásnou literaturu, třeba Dostojevského. (Podobně i ve svých literárních pracích volí příklady z Camuse, Exupéryho nebo Kundery). Není divu, že jubilantovy přednášky zanechávají hluboký dojem: umí posluchače strhnout – snad právě proto, že při svých projevech nepoužívá slidy; přednáší živě, s éthosem, ale nebojí se vložit do svého projevu čas od času anekdotickou vsuvku nebo slovní hříčku. Holländer působí na brněnské fakultě i jako školitel studentů doktorského studijního programu v oborech teorie práva i ústavního práva a státovědy. Činný je rovněž jako člen kvalifikačních komisí a také jako oponent v příslušných řízeních. Jeho oponentní posudky, jež lze snadno dohledat v informačním systému Masarykovy univerzity, jsou malými literárními díly. Kromě toho jubilant mnohokrát vystoupil na konferencích v tuzemsku i cizině a odvedl řadu přednášek na zahraničních vysokých školách i v domácích institucích, včetně Ústavu státu a práva AV ČR.

Literárně je Pavel Holländer aktivní přes třicet let. Na stránky Právníka poprvé vstoupil v r. 1980 pojednáním K problematice formálně-logické pravdivosti normativních vjet, pozoruhodným již obsáhlým literárním zázemím a citacemi z anglicky, rusky, německy a polsky psané odborné literatury. Některé Holländerovy stati z té doby jsou citovány dodnes, např. texty K niektorým otázkam vzťahu

formálnej logiky a práva, uverejnený v časopise Právny obzor v r. 1979, nebo Problém normatívnej rozpornosti v práve či K pojmu prameňov práva, publikované v Právniku v letech 1981 a 1985. Jubilanta spojovalo silné priateľstvá s Viktorom Knappem, ktoré našlo svoj výraz i v niektorých spoločných projektoch, z nichž pripomeňme ve svojej dobe prúlomovou knihu Právne myslenie a logika (Bratislava: Obzor, 1989), v níž Pavel Holländer zpracoval partii o neklasických logikách v právnom myslení, nebo studii Zur Problematik des logischen Quadrats in der deontischen Logik uverejnenou r. 1991 v Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie. Významné jsou Holländerovy monografické práce, z nichž uvádzime: Rechtsnorm, Logik und Wahrheitswerte. Versuch einer kritischen Lösung des Jürgensenschen Dilemmas (Baden-Baden, 1993), Základy všeobecnej štátovedy (1995, 2009), Nástin filosofie práva – úvahy štrukturálne (Praha, 2000), Ústavněprávní argumentace – ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu (Praha, 2003), Abriß einer Rechtsphilosophie (strukturelle Überlegungen) (Berlin, 2003), Filosofie práva (Plzeň, 2006), Verfassungsrechtliche Argumentation – zwischen dem Optimismus und der Skepsis (Berlin, 2007), Filipika proti redukcionismu (Bratislava, 2009). Četné jsou jubilantovy texty v mnoha sbornících; mimořádné místo mezi nimi zaujímá Právo a dobro v ústavní demokracii (Praha, 2011), kterážto kniha představuje rozšířený výsledek polemické výměny názoru Pavla Holländera a Jiřího Příbáně na stránkách sobotní přílohy Lidových novin Orientace v druhé polovině roku 2010 (Praha, 2011).

Většina Holländerových textů je obsahem náročná. Vyznačují se vysokou abstrakcí, nejednou se obtížně čtou a právní praktik, kterému Alexy, Rawls nebo Zipelius říkají stejně málo jako Kantův postulát koexistence svobod či Böckenfordeho paradox, si večer do ušáku s Filipikovou proti redukcionismu jistě nesesedne. Proto, když právě Pavel Holländer zvítězil v r. 2007 v anketě Hospodářských novin hledajících nejvlivnějšího českého právníka, se objevily pochybnosti, zda má skutečně tak výrazný vliv na formulaci názorů českého právníctva, které se aktuálně diskutují, neboť sofistikované úvahy k teorii soudcovského rozhodování nepronikají do praktičtějších orientovaných juristických periodik. Na to reagoval Zdeněk Kühn v komentáři pro Jiné právo z 21. března 2007 úvahou, že Holländerův vliv na právní praktiky nepopírá ani fakt, že nepřispívá do Právních rozhledů, ani malá čtenost knih typu Právní filosofie, protože „ti, co je četli a kterým se to líbí, pak dále ovlivňují ty, kteří to sice nečetli, ale jsou zprostředkovaně pod jejich vlivem.“ Kromě toho, zdůraznil Kühn, „velká část metodologie Ústavního soudu (a potažmo pak nové metodologie výkladu českého práva) je dílem Holländerovým, aniž muselo jít o »velké« a mediálně chytlavé nálezy. Doktríny prozařování ústavního práva, metodologie přezkumu ústavnosti soudních rozhodnutí atd., to všechno napsal Holländer, a tím vším dramaticky ovlivnil českou právní kulturu.“ Snad se časem podaří, i s Holländerovým přispěním, dovést zdejší soudní systém k vnitřní síle schopné garantovat hodnoty spravedlnosti, racionality, nezávislosti, protože v jeho deficitech vidí i jubilant velké nebezpečí: poukázal mj. na fakt, že „český velký byznys žije mimo justici, protože nemůže akceptovat totální nepředvídatelnost soudních institucí, soudce, kteří nechápu základy tržní ekonomiky.“ Jinde konstatoval, že „právní myšlení u nás za čtyřicet let příliš upadlo“ a vyjádřil naději, „že velké osobnosti zrodí současná doba,“ jakkoli to i ony budou mít těžké nejen vzhledem k postmoderně zuřící za okny, ale i k prostředí zdejších právnických fakult. Optimismus lze spojit s tím, že Holländera – vedle jiných – kriticky čtou nastupující průkopníci právního myšlení typu Komárka, Kühna, Kysely, Polčáka, Sobka, Šimčíka. Tendence akademiků k univerzálnímu pohledu na problém – a na tento význam akademie Holländer poukazuje opakovaně – má potenciál posouvat věci vpřed, jakkoli se klade otázka, zda se při velkovýrobě tabulek, čárek, projektů o ničem v zájmu honiček za vykazováním kdečeho neničí prostředí pro myšlenky, které má akademické prostředí generovat především. O změny akademie se profesor Holländer snažil nejen při své práci v Akreditační komisi České republiky a posléze v její pracovní skupině pro právo a bezpečnostní obory, ale především setrvalým názorovým působením.

Kdo není průměrný, vyvolává kontroverze. Kdo zůstával v totalitním Československu a vstupoval zde do veřejného prostoru, toho stihá minulost. Setkali se s tím Milan Kundera nebo Viktor Knapp a ani Pavlu Holländerovi se to nevyhnulo. Opakovaně je mu z různých stran připomínáno členství v komunistické straně. Čas od času jsou citovány segmenty jeho textů z těch dob a vytrženy z kontextu textu i doby dávány do negativních konotací. Kdo ví, o čem a jak Pavel Holländer před rokem 1989 psal, si

musí klást v těchto souvislostech otázku, zda jde o kritickou snahu hodnotit *sine ira et studio* minulost či o škodolibé poštívání toho, kdo významně vybočuje z řady. Ostrakizační běsy tu stále jsou a nadprůměrní je přitahují víc, než ti skrytí v šedé zóně. Sám Holländer opakovaně připomíná, že minulost nelze zapomenout a nelze ji neanalyzovat.

Mezi rokem, kdy jubilant uveřejnil v našem časopise svůj první článek o formálně logické pravdivosti normativních vět, a publikací jeho zatím posledního příspěvku o soumraku moderního státu v roce letošním, se ve zdejší společnosti i v Holländerově životě událo mnohé. Za posledních šedesát let mnohem více. Přejme profesoru Holländerovi v nadcházejícím období pevné zdraví, mnoho tvůrčích sil a klidná léta obohacená vzrušením jen z odborných polemik nad kruciálními otázkami právní filosofie.

Profesor Michal Tomášek jubilee

Dne 20. února oslaví v kruhu svých blízkých padesátiny profesor Michal Tomášek. Jakkoli není v Právnicku zvykem připomínat životní jubilea nedosahující šedesátky, činí redakce ráda výjimku vzhledem k oslavencovým zásluhám o založení a rozvoj našeho sesterského časopisu *The Lawyer Quarterly*, jehož je jubilant vedoucím redaktorem. Pod jeho vedením vstupuje *The Lawyer Quarterly*, založený při příležitosti 150. výročí Právníka, do třetího ročníku.

Jubilant je také dlouholetým členem redakční rady našeho časopisu. Ale především od r. 1998 pedagogicky působí na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Vede tam od září 2009 katedru evropského práva. Spojen je i s Ústavem státu a práva AV ČR, kde již před léty absolvoval pod vedením profesora Viktora Knappa postgraduální studium, kde koncem osmdesátých let jako vědecký pracovník před svým odchodem do diplomacie krátce působil a kde v r. 2001 získal vědeckou hodnost doktora právních věd pro obor obchodního a finančního práva. Nyní je v rámci Akademie věd ČR činný od r. 2007 jako člen grémia pro vědecký titul »doktor věd«.

Vědecký profil profesora Tomáška je mimořádný. Studiem práva a jazyků na Univerzitě Karlově, Sorbonně, Pekingské univerzitě a University of Virginia se s plíí a energií, kterými je proslulý dodnes, připravil na vědeckou kariéru, v níž postupně dosáhl všech vědeckých a vědeckopedagogických hodností, které si lze představit. Jubilantův vědecký profil je mimořádný i záběrem nejen v oblasti práva Evropské unie. Leč pokud jde právě o ně, nelze pominout základní učebnici práva Evropské unie, kterou připravil se širokým autorským kolektivem, řadu monografií (Evropské měnové právo, Evropský systém ochrany spotřebitele v bankovníctví, Právní nástupnictví měny euro) a jeho podíl na kolektivních monografiích vydaných u nás i v zahraničí. Za zvláštní připomenutí stojí rovněž jubilantovy popularizační aktivity přibližující četnými vystoupeními ve sdělovacích prostředcích právo EU široké veřejnosti. Pozoruhodný a ve zdejším prostředí ojedinělý je jubilantův setrvalý zájem o právní systémy zemí Dálného východu, jehož dokladem jsou jeho práce *Právo staré Číny* (1995) a *Dějiny čínského práva* (2004) i významný autorský podíl na kolektivní monografii *Interpretation of Law in China – Roots and Perspectives* (2011), kterou profesor Tomášek připravil společně s kolegy z Universität Zürich. K jubilantovým přednostem náleží, že si uvědomuje i význam právních dějin pro současnost, jak dokládá mj. řada studií z naší moderní právní historie. Z nich připomínáme stať o Právnicku v letech 1948–1989 uveřejněnou v publikaci *Právo a stát na stránkách Právníka* (2011). Na zcela jiný rozměr Tomáškovy vědecké osobnosti ukazuje pozoruhodný *Překlad v právní praxi* (1998, 2003). Na další významný podíl na pěti svazcích *Nových jevů v právu na počátku 21. století* (2009–2010). Stejně jako se četné jubilantovy práce dočkaly vydání v zahraničí (Washington, Brusel, Tübingen, Würzburg, Santiago de Compostela aj.), tak i on sám pravidelně vystupuje na mnoha zahraničních univerzitách a v dalších institucích v Evropě i zámoří.

Přejme oslavenci do dalších let pevné zdraví, mnohé další úspěchy ve vědecké práci i radost z nyní osmiměsíčního synka.